

Leerkracht uitleg GOTD Brabant, steden en dorpen / Tijd van de Steden en Staten

Vooraf:

Karel de Grote stierf in 814. Karel V wordt pas geboren in 1500. In de tijd tussen deze twee keizers krijgen de hertogen en graven steeds meer en over grotere gebieden te vertellen. Ook de steden, bestuurd door rijke handelaren en ambachtslieden, krijgen steeds meer te vertellen, dat was ook zo in Den Bosch. Brabant dat bestuurd werd door hertogen, ging, zoals meer gewesten, steeds meer op een 'staat' lijken. De tijd van de steeds onafhankelijk wordende steden en staten dus.

Dia 1: Het raadsel

Waar is dit? Wat is het?

Dia 2: Hertogen van Brabant, de stad 's-Hertogenbosch en het dorp Rosmalen

Dit is de laatst overgebleven grenssteen van 's-Hertogenbosch. Maar het is niet de originele steen, die is in 2006 vervangen door een replica (zie foto dia 1). Op deze dia hoe de echte steen er toen uitzag. De echte steen wordt bewaard door de dienst Bouwhistorie, Archeologie en Monumenten (BAM) van 's-Hertogenbosch. De steen gaf de grens tussen Den Bosch en Rosmalen aan. De replica ligt op de hoek van de Jasmijnstraat en de Graafseweg in Hintham. In dit tijdvak krijgen zowel Den Bosch als Rosmalen rechten van de Hertogen van Brabant. Hendrik I, de eerste hertog van Brabant, gaf 's-Hertogenbosch in 1196 stadsrechten. Het was het "bos van de hertog" in de buurt van Orthen. Hertog Jan II, de zesde hertog van Brabant, gaf in 1300 aan de bewoners van Rosmalen hun gemeenschappelijke grond in eigendom, tegen betaling natuurlijk. Rosmalen of Roes malen zoals toen geschreven werd, kon zich dus vanaf toen, 1300, ook echt een zelfstandige gemeenschap noemen.

Dia 3: Hertogdom Brabant

Het hertogdom Brabant werd veroverd en bestuurd door de hertogen van Brabant. Zij hadden een groot gebied in wat nu Nederland en België is. Het was niet alleen veroverd, maar ook gedeeltelijk verkregen door huwelijken, zoals dat in die tijd ging. Er lagen veel groten en belangrijke steden in hun gebied, zoals op de kaart te zien is. Vooral de productie van en de handel in textiel zorgde voor veel welvaart in Brabant. De tijd van 1430-1550 wordt daarom wel de Brabantse Gouden Eeuw genoemd. In de Hollandse Gouden eeuw van 1600 – 1700 ging het helemaal niet goed met wat toen al snel Staats Brabant werd. Bij de Vrede van Munster, het einde van de 80-jarige oorlog, werd Brabant zijn macht afgenomen en werden de meest katholieke Brabanders hun kerken afgenomen.

Dia 4: 's-Hertogenbosch

Rond 1160 werd 's-Hertogenbosch gesticht in de buurt van Orthen, in het "bos van de hertog". En al in 1196 kreeg het stadsrechten van Hendrik I. Zo had ook het noorden van Brabant een hoofdstad. De stadsmuren die gebouwd werden om de stad te beschermen zijn nog steeds te zien aan de zuidkant van de stad bij de Bossche Broek. Vanaf 1511 moet Rosmalen belasting afdragen aan Den Bosch. Het gaat over belasting op bier, brood, wijn, vlees en logement. Nieuwe herbergen, bakkerijen en brouwerijen mogen dan niet meer worden opgericht in Rosmalen.

Dia 5: Ridder Jan van Baexen

Ridder Jan van Baexen, de eerste en enige heer van Rosmale, tot 1511 (Zie hierboven). Hij werd al genoemd in de vorige GOTD. Hij gaf in 1485 zijn burcht met als naam 'Rodenborch' aan zusters Augustinessen die er een klooster van maakten. Dat klooster kreeg de naam 'Annenborch'. In wijk De Overlaet is een park naar Jan van Baexen genoemd.

Dia 6: Wow: Slot van de Annenborch gevonden

In 1669 brandde het klooster Annenborch af. Op die plek bleef eeuwenoude lindeboom staan. Die boom is nu een monument. Bij graafwerkzaamheden voor nieuwe woningbouw is bij die boom in 1986 een oud slot van het klooster gevonden. Dat slot wordt bewaard in het Groot Tuighuis in Den Bosch.

Dia 7: Extra

Kort filmpje over de stad 's-Hertogenbosch in 1500 (±2 min.)

Dia 8: Tijdvak van steden en staten (Late Middeleeuwen)

Van 1000 tot 1500. Het wordt ook wel de Late Middeleeuwen genoemd.

Meer info in de [Canon van Rosmalen](#) en ook te gebruiken in combinatie met het [Kwartet van de Canon van Rosmalen](#) (waarvan er ook [fysieke exemplaren](#) te leen zijn) en de [Digitale landkaart van de Canon van Rosmalen](#).